

Arhitectura Art Déco, familiară publicului românesc, dar încă nesemnaltă ca atare și aproape complet ignorată de literatura de specialitate, formează un segment major al producției curente din perioada interbelică. Pentru România, ea reprezintă în plus o ipostază a efortului de a se integra experienței europene, o expresie a modernității.

Articolul de față, sintetizează concluziile unei cercetări materializate în studiul „Arhitectura Art Déco”, realizat cu sprijinul programului Research Support Scheme din cadrul Open Society Institute (1996), precum și în comunicarea prezentată la sesiunea de comunicări științifice „Cercetarea în învățământul de arhitectură” (Institutul de arhitectură „Ion Mincu”, februarie 1998) – își propune să inițieze o mișcare de sensibilizare față de patrimoniul arhitectural Art Déco, încă prea tânăr și expus la intervenții necontrolate sau distrugerii. Conștientizarea generalizată a faptului că România, și în special Bucureștiul, posedă clădiri Art Déco de prim ordin pe plan european și chiar mondial ar fi începutul unui demers de conservare și de promovare a acestor valori.

Fenomen paradoxal și controversat, considerat ca producție minoră sau subproducție a perioadei interbelice, ca reflex al modei, al culturii de masă și al consumismului incipient, Art Déco scapă oricărei sistematizări teoretice, fiind mai curând un gust al epocii decât un stil propriu-zis.

Expresie fidelă a spiritului anilor '20–'30, cu căutările și contradicțiile lor, fenomenul Art Déco acoperă întregul cadru de existență umană, de la mobilier și obiecte de uz curent la decorul de teatru și film, de la *haute-couture* la vehiculele de mare viteză, de la afiș la cele mai variate programe de arhitectură. În toate manifestările sale, Art Déco apare ca un complex de tendințe eclectice care, într-un spirit hedonist și ludic, se orientează treptat spre un modernism „moderat”.

Principala concluzie a cercetării întreprinse până acum este tocmai posibila etichetare a fenomenului Art Déco, numit în epocă *Moderne*, ca modernism temperat, ca fațetă complementară a modernismului radical reprezentat de Stilul Internațional. Preluând terminologia propusă de Matei Călinescu în lucrarea *Cinci fețe ale modernității* (București, 1995), putem afirma că Art Déco reprezintă o încercare de mediere între „modernitatea estetică” și „modernitatea civilizației burgheze”, cu idealurile sale de progres, confort și eficiență – antagonism inițiat de romantism la începuturile epocii moderne. Dacă Mișcarea Modernă, mizând totuși pe atu-ul progresului la începuturile epocii moderne. Dacă Mișcarea Modernă, mizând totuși pe atuul progresului tehnologic, este animată, la modul romantic, de un spirit reformator, contestatar față de valorile societății burgheze, în schimb estetica Art Déco pornește de la efortul academismului, stilul „oficial”, de a se adapta la nou și încorporează treptat elemente ale limbajului modernist, alături de noile tehnologii și materiale, într-un întreg mai accesibil publicului larg. În final, Art Déco apare ca o *advertising image*, o imagine a prosperității și a dinamismului aceleiași societăți burgheze, o adevărată artă angajată, și în același timp un modernism comercial, monden, uneori frivol.

În arhitectură, fenomenul Art Déco este rezultatul unui proces de autoreglare, de înnoire a academismului, pornit din interiorul său de către arhitecți cu educație Beaux-Arts, în timp ce Mișcarea Modernă și premisele sale proto-raționaliste, opuse academismului, sunt opera unor outsideri, în cea mai mare parte autodidacți sau cu pregătire tehnică (Otto Wagner, Berlage, Gropius, Mies van der Rohe, Le Corbusier, etc.).

Dacă exponenții de marcă ai Mișcării Moderne sunt niște vizionari care ard etapele și experimentează direct modelele ideale pentru o societate a viitorului, arhitectura Art Déco este „soluția pașilor mici”, evoluționistă și anti-utopică, orientată spre prezent fără a pretinde să-l reformeze. Transformarea gradată a arhitecturii Art Déco de la un eclectism târziu, geometrizat și inovator numai la nivelul ornamentului, până la identificarea cu Mișcarea Modernă – poate fi urmărită ca un tablou al evoluției speciilor. Spiritul moderat, inclusiv și comunicativ al esteticii Art Déco, cu sinteza pe care o operează între vechi și nou, între ludic și pragmatic, între *high-culture* și cultura de masă, explică larga

popularitate de care s-a bucurat în epocă și atracția pe care încă o exercită.

Fenomenul Art Déco s-a difuzat cu ușurință din principalele focare de iradiere (Franța, apoi Anglia și S.U.A.) spre restul Europei și colonii, manifestându-se în special în grafica publicitară și în decorația de interior, ca și în arhitectura clădirilor hoteliere sau comerciale și a programelor nou apărute (cinematografe, garaje, benzinării, aeroporturi, stații de transport în comun).

Unele state formate după primul război mondial, în căutarea unei identități proprii, cunosc variante de Art Déco ce devin stiluri naționale. Este cazul rondo-cubismului cehoslovac, care evocă prestigioasa tradiție a barocului local, sau al Art Déco-ului polonez, care promovează inscripția folclorică. Austria și Ungaria, care înainte de război nu au avut statut de țări ocupate și nu au suferit oprinderea ființei naționale, preferă să continue tradiția Sezession și să se racordeze la cele mai radicale experimente moderne. În schimb, în țările formate ca state naționale înainte de război, prin înlăturarea dominației turce – România, Bulgaria, Grecia, apare un Art Déco autentic, fără veleități de stil național, expresie a dorinței de progres, de depășire a marginalității și de integrare în curentul major european.

În România interbelică, datorită afinităților cu Franța, arhitectura Art Déco cunoaște un succes deosebit și coexistă sau chiar interferează cu alte limbaje. Deși persistă orientarea spre tradiția rurală și ortodoxă, fenomenul Art Déco irumpe inițial ca expresia unei modernități importante, a unei noi „forme fără fond”, a unei occidentalizări artificiale. Dar evoluția spectaculoasă pe plan economic și cultural, boom-ul înregistrat în construcții, în special în capitală, ca și spiritul ușor adaptabil al românului vor transforma curând handicapul în stimulent. Noile construcții ajung să exprime dinamismul unei societăți orientate spre progres, care încearcă să își reaseze valorile și să își clădească speranțele de viitor pe fundalul nesigur al crizei economice, al sechelelor unui război și al amenințării altuia.

Pătrunderea spiritului (sau a stilului de viață) Art Déco în România se recunoaște în această perioadă în spectacolele de la *Cărăbuș* sau *Alcazar d'été*, în dansurile la modă – *charlestonul* și varianta sa mai lentă *blackbottom*, în adoptarea siluetei à la *garçonne*, în proza mondenă a unor romane de Cezar Petrescu („La Paradis General”, „Carlton”), în formele sincopate și poliritmiile unor versuri de Păstorel Teodoreanu, Demostene Botez sau Barbu Brezianu, ca și în grafismul stilizat și decorativismul rafinat al unor monumente sau reliefuri semnate de Mac Constantinescu, Iosif Fekete, Corneliu Michăilescu sau în exponatele de la „Salonul permanent de artă decorativă” deschis în 1926.

În arhitectură, fenomenul Art Déco se manifestă încă din anii '20 ca o expresie a modernității, mult mai digerabilă pentru societatea românească decât Stilul Internațional. Cele mai relevante exemple de clădiri Art Déco apar în București sau în marile centre de interes pentru capitalul străin și autohton (Ploiești, Constanța, litoral). Spre deosebire de orașele Europei

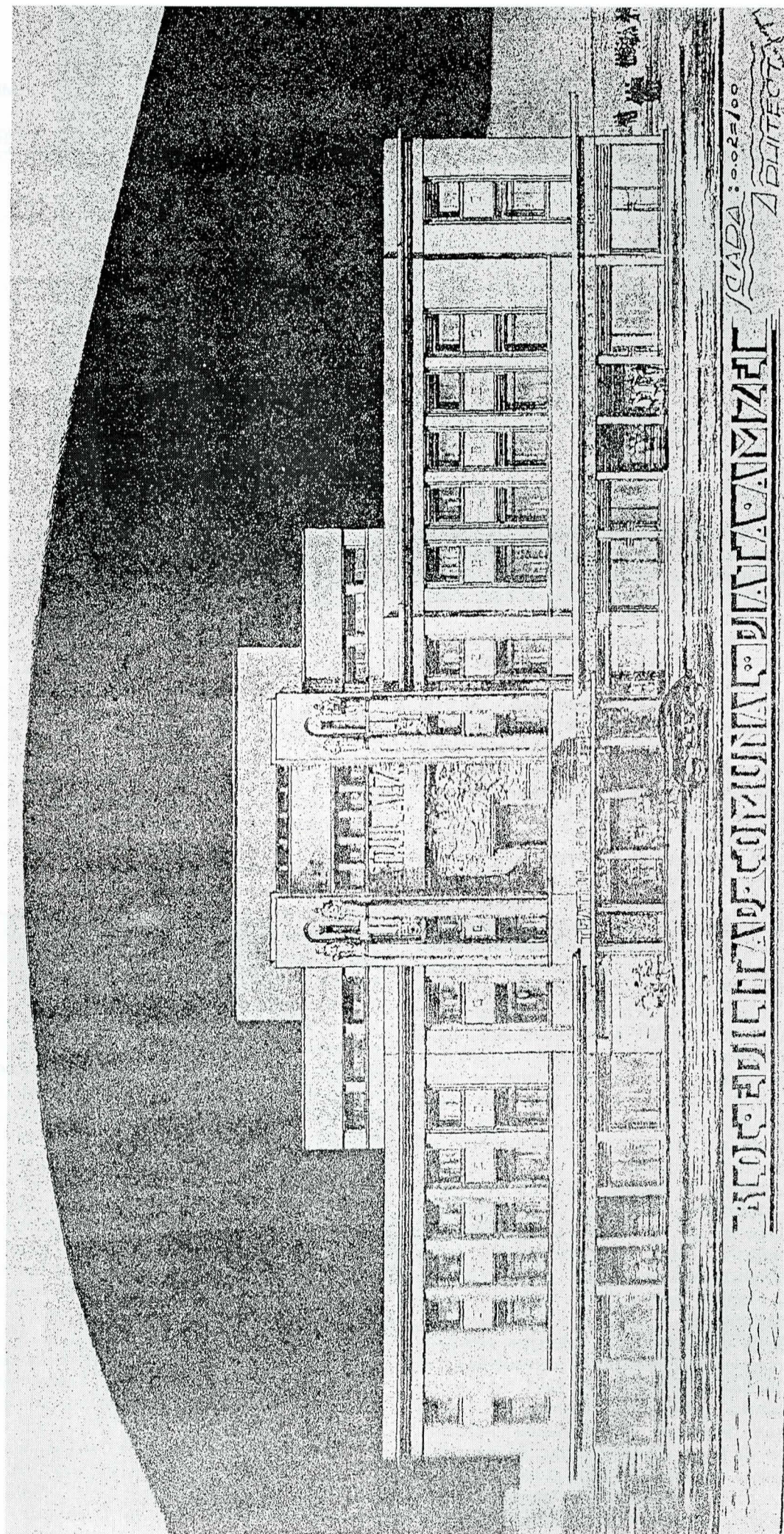

Fig. 1. Bloc edilitar Piața Amzei, proiect, arh. Nicu Georgescu – revista Arhitectura nr. 4/1935

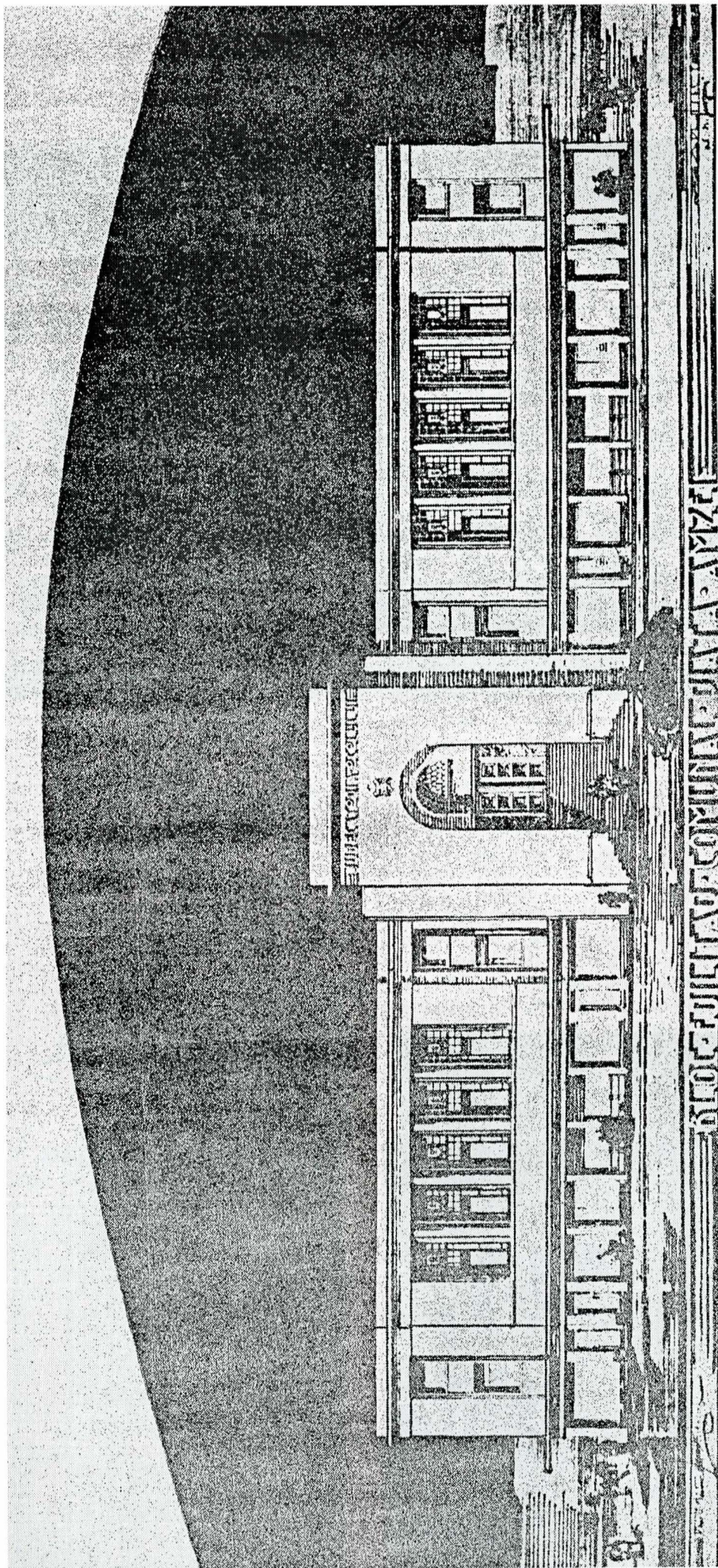

Fig. 2. Bloc edilitar Piața Amzei, proiect, arh. Nicu Georgescu – revista Arhitectura nr. 4/1935

centrale și occidentale, constituite în etape istorice anterioare, orașele Vechiului Regat și în primul rând capitala necesitau încă, în anii '20, intervenții importante pentru omogenizarea țesutului urban, pentru completarea fronturilor stradale și pentru crearea unei imagini coerente a centrului. Așa se explică frecvența inserțiilor Art Déco, moderne și în același timp agreabile prin apelul la tradiție, conformându-se cu ușurință oricărui context, dar adăugând întotdeauna o identitate aparte. Arhitectură urbană prin excelență, Art Déco permite adaptarea la situri dificile, remodelarea edificiilor mai vechi în spiritul noilor cerințe, preocuparea pentru estetica străzii și chiar punerea în scenă a unor evenimente urbane.

Primele exemple de Art Déco aparțin unui segment al modernității occidentale mai ușor de asimilat: comerțul și transporturile, loisirul, turismul, spectacolele – ca și programele de locuire (vila și imobilul de raport), mai dependente de modă. Curând însă, arhitectura Art Déco se extinde în toate domeniile vieții publice, adaptându-se cu dezinvoltură la orice program, reprezentativ sau domestic, monumental sau utilitar, și astfel contribuind la omogenizarea întregului cadru construit.

În București, care, după cum observa C. Giurescu, absoarbe forțele creatoare ale acestei perioade asemenea unei pompe aspiratoare, se construiesc noi hoteluri (*Union, Negoitul, Lido, Ambassador*) și cinematografe (*Marconi*, arh. Constantin Cananău; *Regal*, arh. Jean Monda; *ARO*, arh. Horia Creangă), apar baruri de tip „american” (*Presto, Colos, Bar automat american*), baruri de noapte (*Melody, Atlantic, Carlton*) și amenajări moderne pentru loisir (*Ștrandul Federației Societății Sportive Române* pe Șoseaua Kiseleff, arh. Marcel Iancu; bazinul cu valuri *Lido*) – toate dominate de estetica Art Déco.

Pentru principala gară a capitalei, Gara de Nord, se adoptă același limbaj, specific, în această perioadă, programelor pentru transporturi, considerate simboluri ale progresului. Marile clădiri publice, reprezentative pentru imaginea puterii politice și economice, încep să renunțe la tradiționalul stil neoromânesc, greu de adaptat noilor cerințe semantice și chiar funcționale, și aplează la diferite variante de Art Déco (Tribunalul Ocolului VIII din str. Știrbei Vodă, Prefectura Poliției Capitalei din Calea Victoriei,

Palatul Telefoanelor, Palatul Casei Centrale a Asigurărilor Sociale din Bd. Carol).

Își fac apariția programe complexe, ca de ex. Blocul Edilitar Piața Amzei (arh. Nicu Georgescu), realizat într-un stil modern flexibil, care virează de la tonalitatea Art Déco, adecvată pentru fațada și interiorul teatrului, spre clasicismul monumental caracteristic clădirilor publice din anii '30 – pentru tribunalul transformat ulterior în consiliu municipal, trecând prin stilul neutru al aripilor laterale destinate comerțului și birourilor. În cazul Palatului Societății Funcționarilor Primăriilor Municipiului București din str. Bățiștei nr. 14 (cunoscut după război ca imobilul ARLUS), arhitecții Ioan Roșu și Radu Culcer realizează probabil cea mai relevantă mostră autohtonă de Art Déco; o sală de festivități de 400 mp, cea mai mare din București la ora aceea, un restaurant, un bar, o sală de popice, săli de sport și „saloane de baie” oferă amatorilor de loisir și spectacole o ambianță luxuriantă și plină de vervă.

Treptat, limbajul modern în varianta Déco se extinde și în zona monumentelor publice și funerare, mai intim legată de tradiție (fie națională, fie clasică), așa cum o probează Monumentul Eroilor Aerului (autori Lidia Ktzebue și Iosif Fekete) sau numeroase cavouri și monumente funerare din cimitirul Bellu.

Dar locuințele oferă fanteziei Art Déco cel mai larg câmp de manifestare, de la volumetrica generală până la detaliul minor. Se poate afirma că, în arhitectura locuințelor, producția curentă este net dominată de Art Déco, atât în cazul imobilelor tip vilă, cât și al imobilelor cu apartamente care completează fronturile a numeroase artere bucureștene. Predilecția pentru imobilul în formă de „U” (tipul *immeuble à cour ouverte*, ex. str. Calderon nr. 36, arh. Arghir Culina; Bd. Dacia nr. 15, arh. Jean Monda; str. Luterană 5; Bd. Carol 35; Bd. Bălcescu nr. 24; str. Xenopol nr. 3) și pentru imobilul cu curte interioară (Calea Victoriei nr. 101 sau 122), ca și pentru dispunerea locuințelor pe „întrări” sau fundături, care amintesc de tipologia tradiționalelor curți longitudinale (Intrarea Dacilor, Intrarea Nicolae Vermont, Intrarea Orizontului) – contribuie la animarea și diversificarea spațiului urban prin tranziția gradată între zona publică și zona privată.

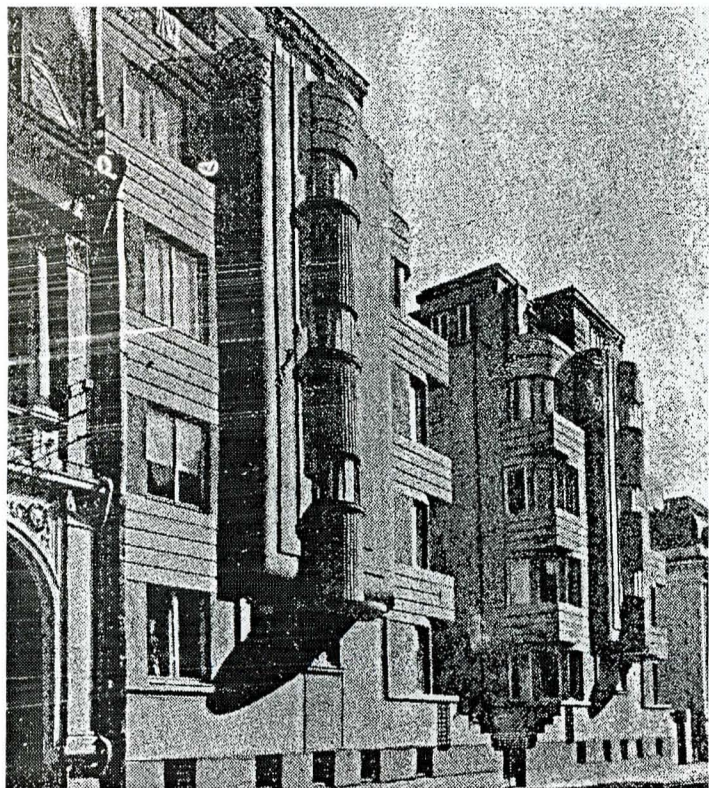
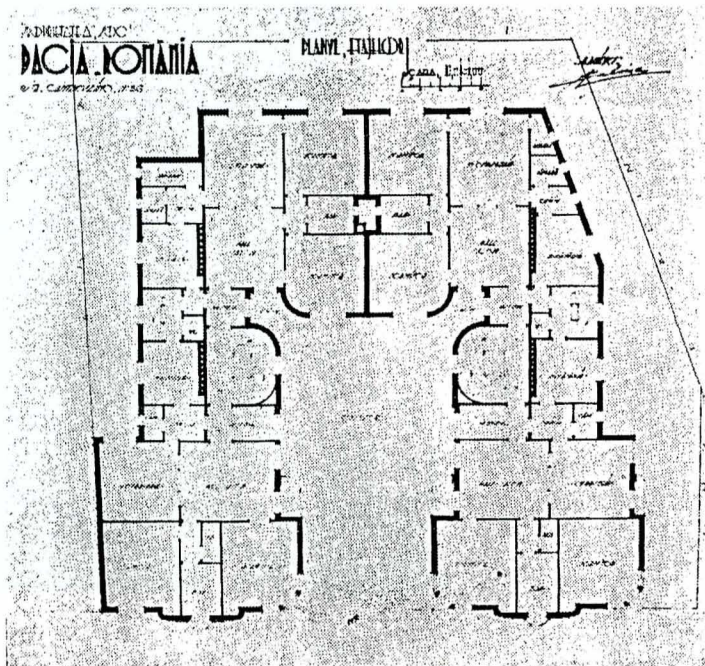

Fig. 3. Imobil de locuințe,
str. Louis Calderon nr. 36, arh. Arghir Culina – revista *Arhitectura* 1931–1933
(număr unic)

Fiecare clădire Art Déco devine un unicat prin silueta generală vibrată, marcată adesea de ritmul retragerilor în trepte ale nivelurilor superioare – cerute de noile regulamente urbane, dar preluând motivul tipic Art Déco al ziguratului; sau prin jocul volumetric al bovindourilor curbe sau fațetate, al caselor de scară

subliniate de ferestre-fantă verticale și de fleșele paratonerelor; prin eleganța portalurilor de acces, prin varietatea formală a ferestrelor sau prin rafinamentul „accesoriilor” care personalizează – fernerii decorative, vitralii, copertine luminoase, profile sau basoreliefuli.

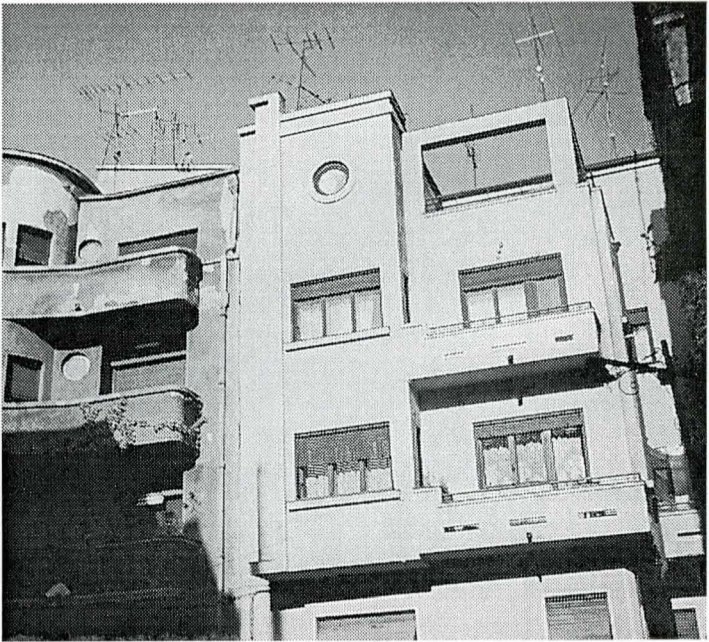
Fig. 4. Imobil de raport, Bd. Nicolae Bălcescu nr. 7-9, arh. Jean Monda

Fig. 5. Imobile de locuințe, Intrarea Dacilor – foto M. Gavriș

Identitatea proprie fiecărei clădiri se manifestă și în arhitectura de interior, domeniu în care, alături de artele aplicate și de grafica publicitară, Art Déco și-a dat adevărata măsură și în care se poate defini incontestabil ca „stilul epocii”. Spațiile interioare, publice sau private, se recunosc prin confortul rafinat și eleganța neostentativă, prin calitatea ornamentală a texturilor prețioase și a combinațiilor insolite de materiale (ex. holuri de acces la imobilele din str. Dionisie Lupu nr. 31, Nicolae Iorga nr.

Fig. 6. Imobile de locuințe, Intrarea Nicolae Vermont – foto M. Gavriș

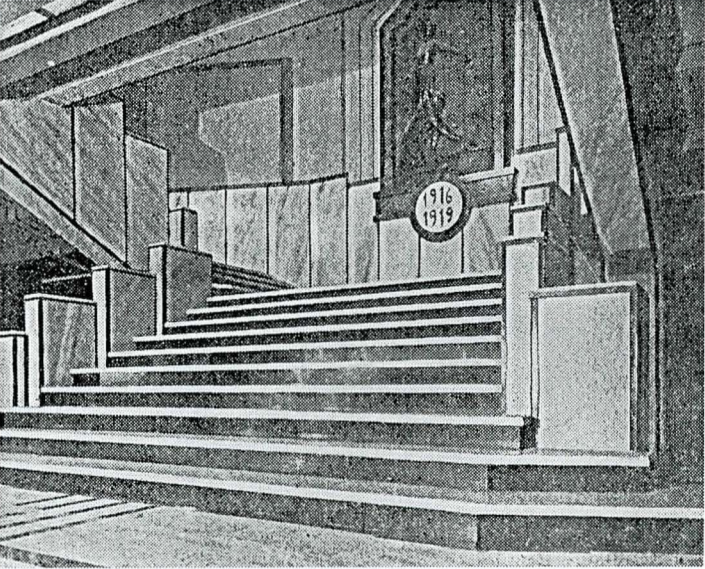
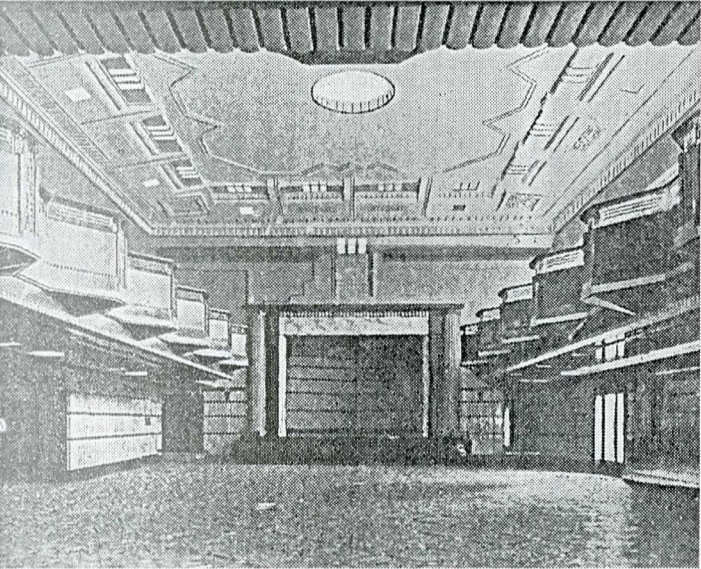
22 sau Pitar Moș nr. 27), prin rolul modelator al luminii turnate de tipare geometrice – fante, scafe sau cornișe (ex. holul de onoare și sala de festivități de la Palatul Societății Funcționarilor Primăriilor Municipiului București din str. Batiștei nr. 14), luminatoare din blocuri de sticlă translucidă (ex. cupola pasajului *Generală* din Calea Victoriei nr. 68–70, arh. Gh. Negoescu), oglinzi, vitralii sau glass-wanduri.

Majoritatea arhitecților activi în perioada interbelică este formată din absolvenți ai Academiei de Belle-Arte din Paris sau din București. În dorința de a se menține în pas cu vremea, fără a contraria gusturile unei clientele medii, arhitecți ca Jean Monda, Arghir Culina, State Baloșin, Ioan Roșu, Emil Guneș sau Alexandru Zamfiropol recunosc în limbajul Art Déco o garanție a succesului la public.

Fig. 7–8. Palatul Societății Funcționarilor Primăriilor Municipiului București
(în prezent sediul ARCUB, Centrul de Proiecte Culturale al Primăriei Municipiului București), str. Batiștei nr. 14, arh. Ioan Roșu și Tadu Culcer – foto M. Gavriș

Fig. 9–10. Idem – revista *Arhitectura* 1934 (număr unic)

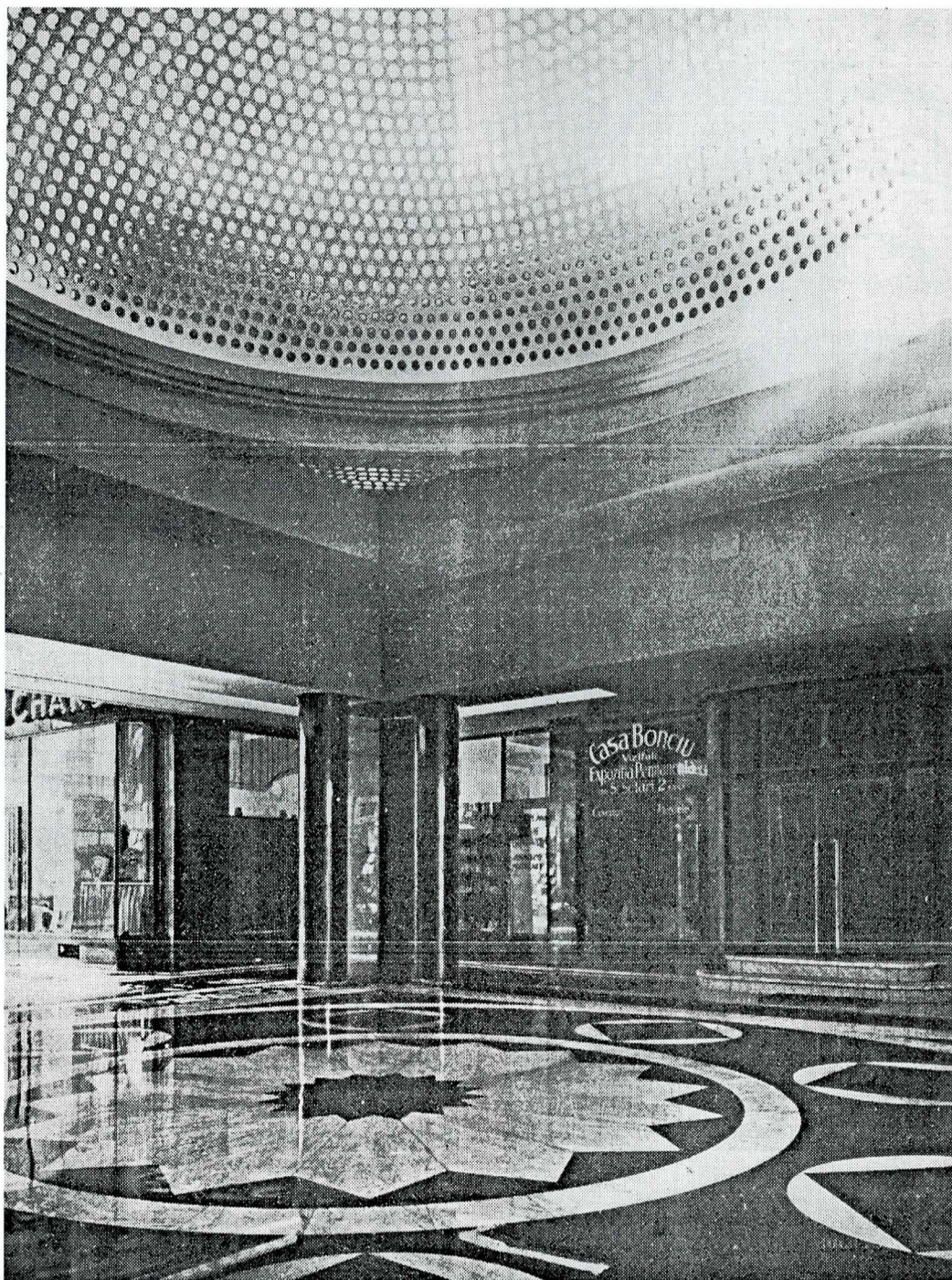

Fig. 11. Pasajul Generala, Calea Victoriei nr. 68-70, arh. Gh. Negoescu – revista Arhitectura nr. 8/193712

Nici figurile majore ale arhitecturii românești interbelice nu se pot sustrage spiritului Art Déco. Îl descoperim în lucrările de început, ca o etapă necesară (Marcel Iancu – vila Fuchs, vila Lambru, pavilionul de intrare la Ștrandul Kiseleff; Horia Creangă – vila Medrea, proiectul de concurs pentru imobilul ARO din Bd. Magheru, intrarea la fabrica de locomotive din cadrul uzinelor Malaxa) sau în lucrări de maturitate care, prin destinația lor, trebuie să găsească măsura justă între modernitate și o anumită *culture du bien-être* specifică locului, reunind tihna patriarhală, tabieturile levantine și vocația burgheză a confortului (Marcel Iancu – imobilul Bazaltin; Horia Creangă – cinematograful ARO, holul de acces în imobilul Ottulescu; Duiliu Marcu – remodelarea hotelului *Athénée Palace*, imobil str. Tudor Arghezi nr. 16; G.M. Cantacuzino – imobil str. Dionisie Lupu nr. 65).

Diapazonul larg al Art Déco-ului bucureștean reflectă evoluția de la eclecticismul târziu al așa-numitului *haut-style Déco*, caracteristic pentru Parisul anilor '20, spre o esențializare a formei care se întâlnește cu limbajul Mișcării Moderne sau cu stilul *pachebot*.

Maniera eclectică, bazată pe o cadență decorativă continuă, se reflectă în compoziții simetrice de factură Beaux-Arts, cu file

verticale marcate prin ordine colosale stilizate (imobil str. Franklin nr. 5, garajul *Ciclop*, hotel *Ambasador*), prin bovindouri, turnuri sau ancadramente unificatoare (Palatul Casei Centrale a Asiguraților Sociale din Bd. Carol nr. 35, Palatul Crucii Roșii din str. Mendeleev nr. 40a, hotelurile *Union* și *Negoiul*).

Tranziția între eclecticism și modernism se materializează în compoziții geometrice regulate, care renunță la sistemul clasic ordonator și tind spre izolarea reciprocă a elementelor de vocabular, astfel încât acestea se etalează asemenea unor citate înscrise pe o coală albă. Este cazul Palatului Societății Funcționarilor Primăriilor Municipiului București din str. Bătiștei nr. 14, un colaj pitoresc de forme, volume geometrice și elemente decorative manevrate cu o dezinvoltură care indică cristalizarea unui adevărat stil Art Déco. Numeroase vile și imobile de raport ilustrează această fază „clasică” a stilului, caracterizată prin ritmul alert al unui zig-zag general, prin volumul vibrat, marcat de accente verticale și de coronamente exuberante (imobile str. Domnița Anastasia nr. 10, arh. I.D. Enescu și T. Marinescu; Bd. Dacia nr. 66, arh. Jean Monda; str. Calderon nr. 36, arh. Arghir Culina; str. Dumbrava Roșie nr. 22).

Fig. 12 – Imobil de locuințe, str. Franklin nr. 5 – fotografie M. Gavriș

Fig. 13. Palatul Casei Centrale a Asigurărilor Sociale, Bd. Carol nr. 35 – foto M. Gavriș

Fig. 14. Palatul Crucii Roșii, str. Mendeleev nr. 40a – foto M. Gavriș

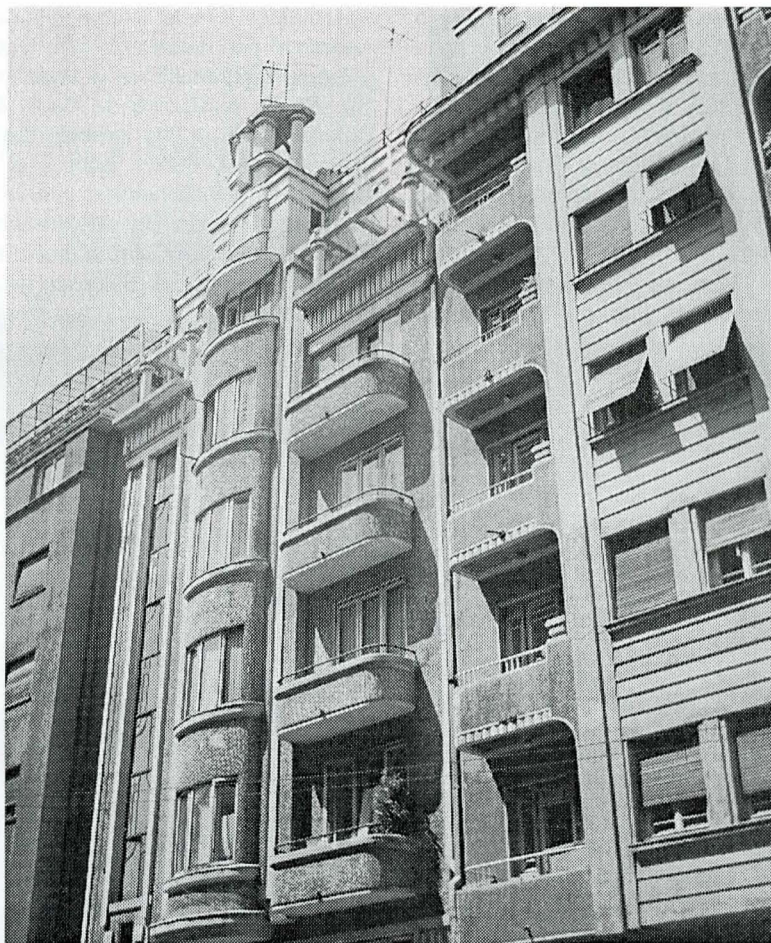

Fig. 15. Imobil str. Domnița Anastasia nr. 10, inițial Casa „Calendarului”, arh. I. D. Enescu și T. Marinescu – foto M. Gavriș

Fig. 16. Imobil de locuințe,
str. Dumbrava Roșie nr. 22 – foto M. Gavriș

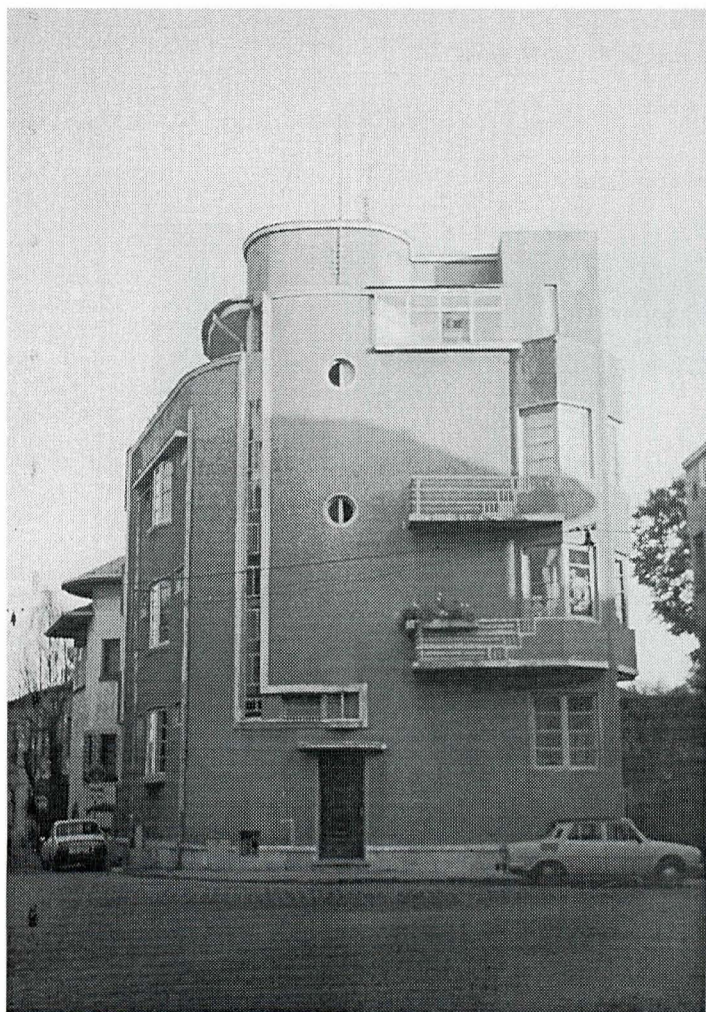
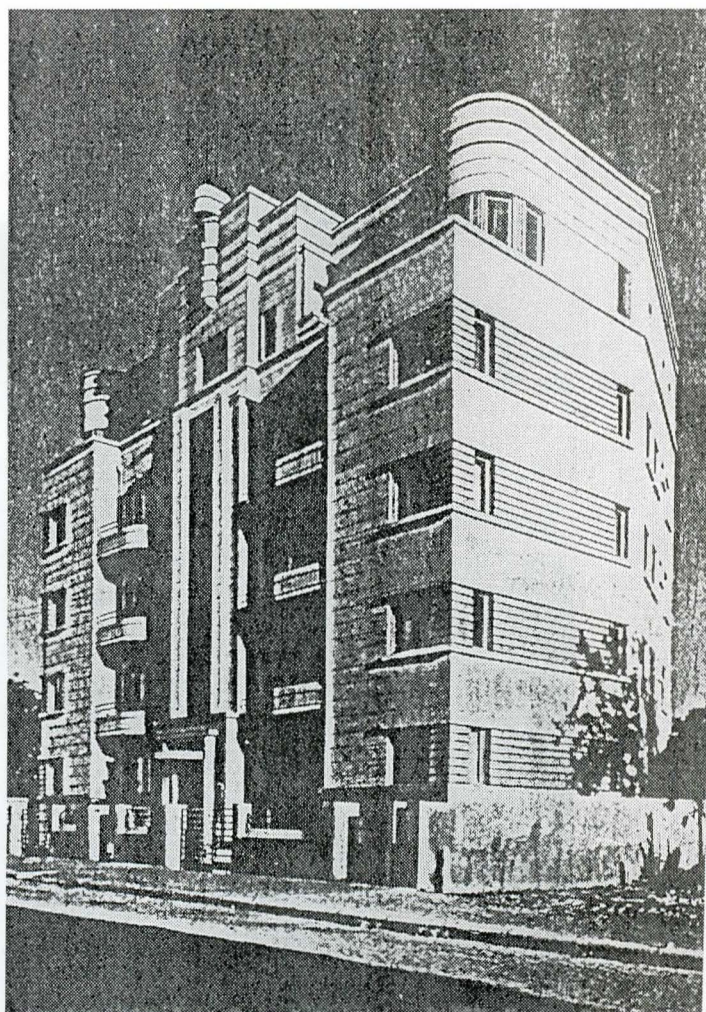

Fig. 17. Imobil de locuințe,
Bd. Dacia nr. 66, arh. Jean Monda –

Ca prezențe singulare în această etapă a arhitecturii Art Déco se remarcă Tribunalul Ocolului VIII din str. Știrbei-Vodă, care preia tipul de *mastaba* al pavilioanelor franceze din cadrul *Expoziției Artelor Decorative* de la Paris din 1925, o încercare de a ieși din tiparele tradiționale – și Palatul telefoanelor, unic exemplu de stil new-yorkez la noi și semn al pătrunderii capitalului american, care prin aripile joase se aliniază la cornișa Căii Victoriei, iar prin „ziguratul” de 11 etaje formează un semnal contrastant, la vremea sa obiect al multor proteste violente.

Maniera denumită *Modern Deco* sau *International Deco* asimilează rigoarea Stilului Internațional, dar preferă formelor

geometrice simple și marcări nete a orizontalelor – un raport echilibrat prin detalii elaborate (imobil str. Aurel Vlaicu nr. 34, arh. Tiberiu Niga; imobil str. Luterană nr. 3; str. Alecu Constantinescu nr. 8). O multitudine de clădiri care bordează marile bulevarde aparțin zonei de interferență între Art Déco și Stilul Internațional, care prezintă dublul avantaj al unui stil eliberat de canonul academic și încă neintrat sub incidența dogmei moderniste (ex. imobilul ARO din Bd. Magheru, arh. Horia Creangă; imobil de locuințe și birouri Calea Victoriei nr. 72 / str. Academiei 35–37; imobil de raport Bd. Bălcescu nr. 24; imobile de locuințe Intrarea Nicolae Iorga).

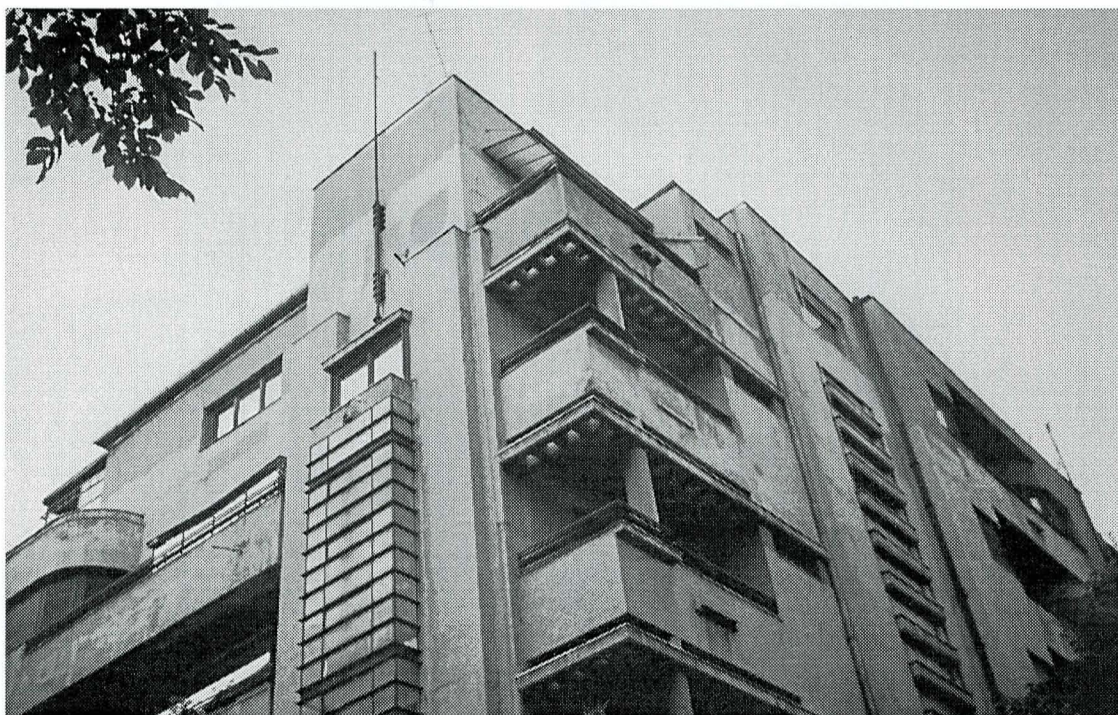

Fig. 19. Imobil de locuințe, str. Aurel Vlaicu nr. 34, arh. Tiberiu Niga – foto M. Gavriș

Fig. 20. Imobil str. Alecu Constantinescu nr. 8 – foto M. Gavriș

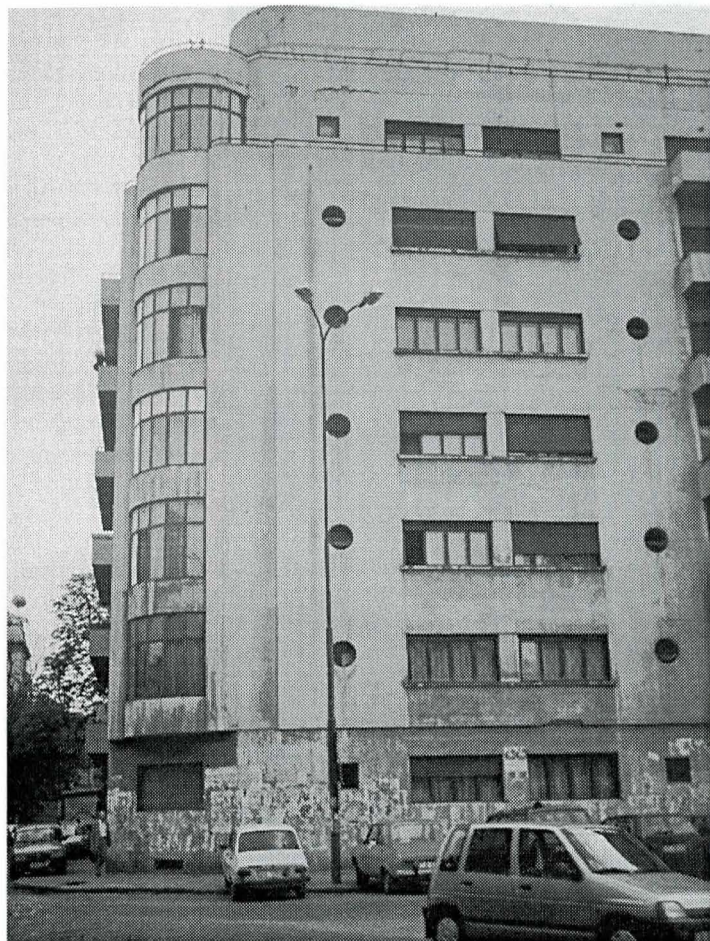
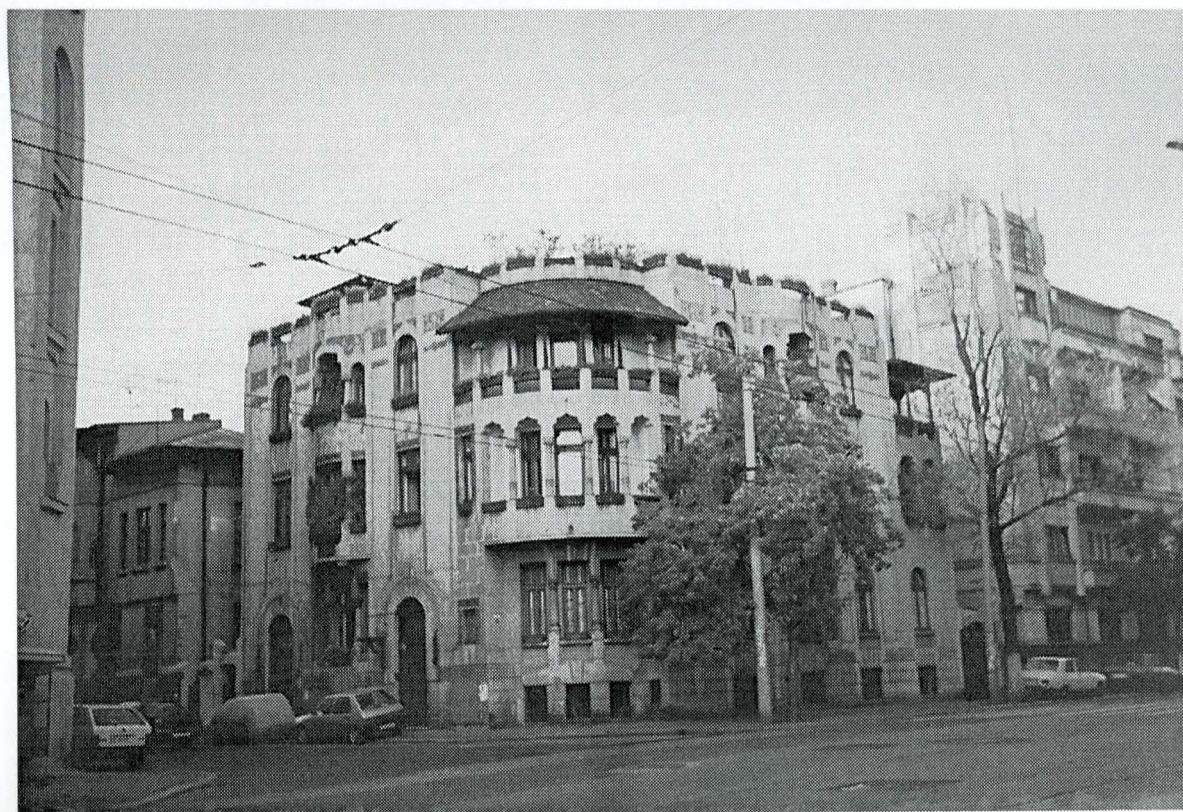

Fig. 21–22. Imobil de locuințe, str. Dionisie Lupu nr. 65, arh. G.M. Cantacuzino – foto M. Gavriș

Fig. 23. Imobil de locuințe, Bd. Dacia nr. 42 – foto M. Gavriș

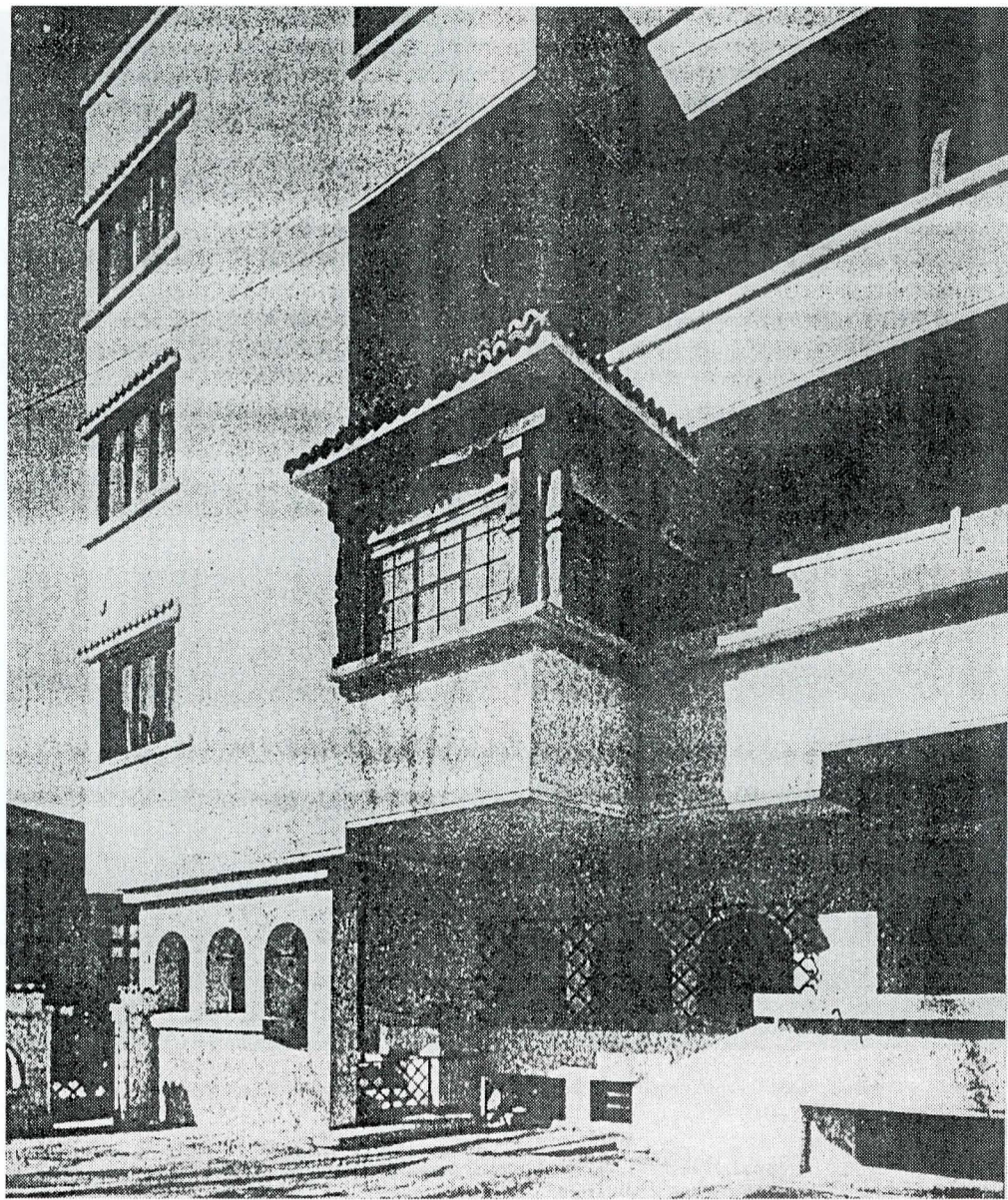
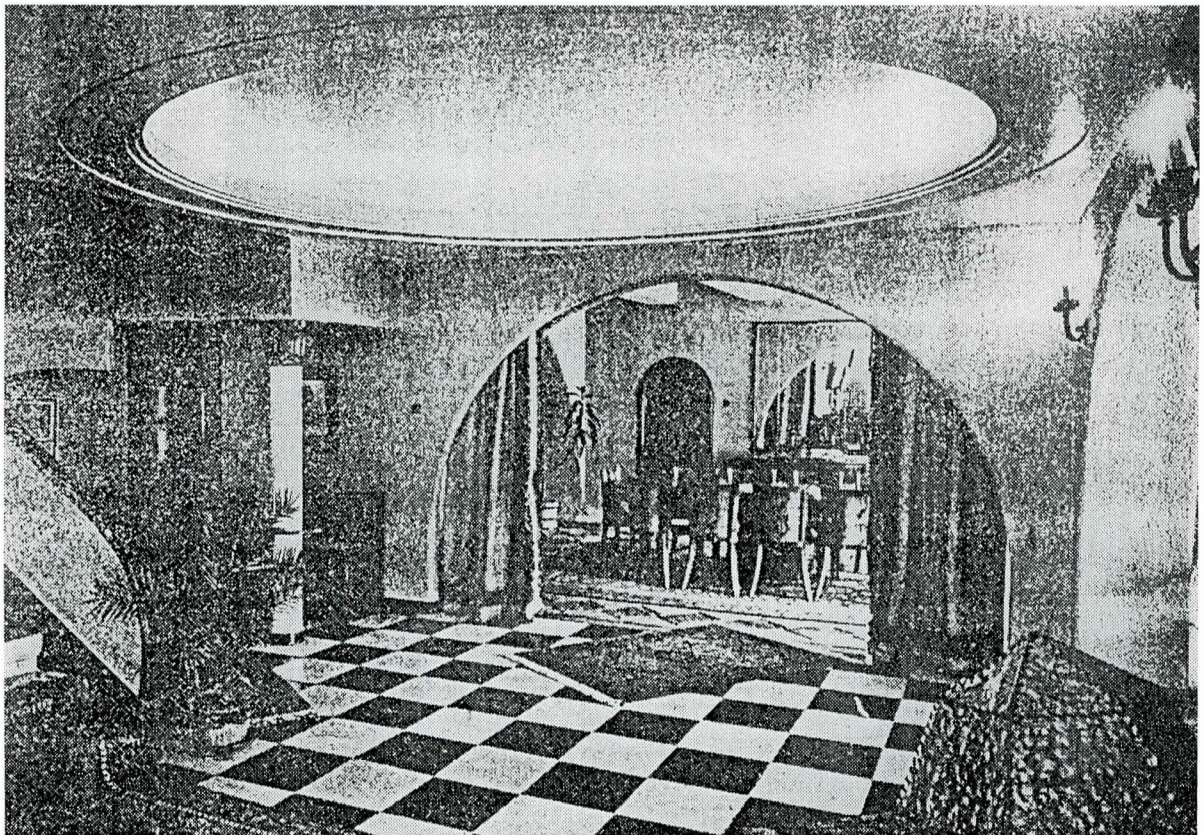

Fig. 24-25. Imobil de locuințe, str. Visarion nr. 18, arh. T. Marinescu – revista Athitectura nr. 8/1937

Mai puțin frecvente la noi, clădirile aparținând stilului *pachebot* sau esteticii aerodinamice (Streamlined Déco) reprezintă o zonă de convergență între Art Déco, Stilul Internațional, expresionismul și designul american al anilor '30 (ex. imobil str. Dionisie Lupu nr. 65, arh. G.M. Cantacuzino).

În arhitectura rezidențială apar deseori combinații pitorești între volumetria generală și sintaxa Art Déco pe de o parte – și vocabularul unor stiluri „regionale”: stilul neoromânesc (ex. imobil Bd. Dacia nr. 42) sau stilul mediteranean, atât de popular în această perioadă (ex. imobile str. Visarion nr. 18, arh. T. Marinescu; str. Snagov nr. 52, arh. G. Simotta).

Din întâlnirea esteticii Art Déco cu suflul clasicizant al anilor '30, care survine ca un apel la morală, austeritate și decență pentru perioada crizei economice, dar și ca ecou al unei tendințe generalizate de întărire a autorității statale – rezultă un limbaj în care emfaza clasicismului monumental este temperată de stilizarea și aplatizarea ordinului (ex. imobil Splaiul Independenței nr. 5, arh. Nicolae Cucu; str. Edgar Quinet nr. 6) sau de o compoziție liberă care păstrează scara umană (ex. Ministerul de Justiție, inițial Căminul Asociației Medicilor Veterinari, arh. Constantin Iotzu).

Numitorul comun al acestor manifestări de o mare varietate nu este de domeniul formei și al stilului, ci al atitudinii: este expresia bucuriei de a trăi, vizibilă în pulsația liniei decorative și a volumelor în cascadă, în tonul dinamic și optimist, în dimensiunea ludică și comunicativă.

Prin zestrea sa arhitecturală, Bucureștiul ar putea concura la titlul de metropolă Art Déco, alături de Paris, Bruxelles, Londra sau New York. O cartare a construcțiilor capitalei după perioade și stiluri ar scoate în evidență densitatea neobișnuită a construcțiilor Art Déco sau moderne cu elemente Art Déco. O inventariere a lor, chiar rapidă și imperfectă, care să preceadă înscrierea celor mai reprezentative în lista monumentelor clasate, ar constitui prim instrument de protecție, cel puțin naturală sau spontană.

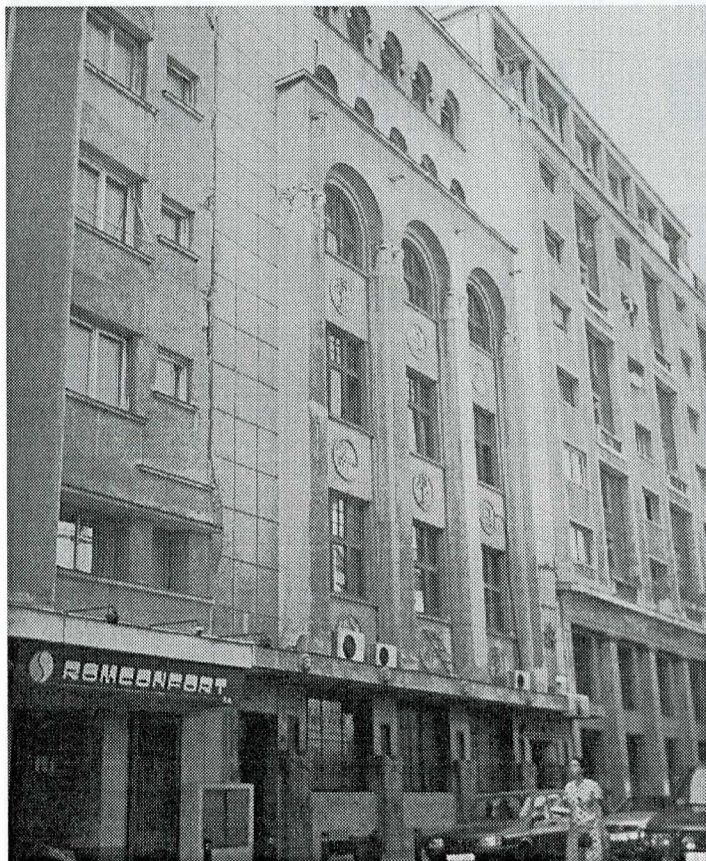
În Belgia, țară cu care obișnuim să ne comparăm în trecut și în care arhitectura Art Déco deține o pondere semnificativă, repertoriul

patrimoniului monumental se oprește în jurul anului 1940. Clădirile Art Déco au început a fi „monumentificate” încă din anii '70, odată cu larga mișcare de reabilitare a fenomenului pe plan mondial.

Modelul american este însă mult mai eficient. În Statele Unite funcționează mai multe societăți, organizate în principalele zone de concentrare a patrimoniului Art Déco (New York, Washington, Miami, Kansas City, Detroit Area, California), având ca obiect de activitate prezervarea și promovarea acestei arhitecturi, considerate ca o manifestare originală a spiritului american. Printre cele mai active se numără *Miami Design Preservation League*, care a obținut înscrierea stațiunii Miami Beach, o adevărată rezervație Art Déco, în Registrul Național al Locurilor Istorice ca *architectural district*; ulterior, dat fiind că acest statut oferă numai o protecție generală, nu și individuală pentru fiecare clădire, eforturile Ligii s-au concentrat către acordarea, pentru două zone mai reprezentative, a unui statut special (*local designation*), prin care, pe lângă respectarea unor recomandări de proiectare foarte stricte, se impune ca orice demolare propusă să fie amânată cu minimum șase luni, pentru a da investitorilor din afară posibilitatea să achiziționeze imobilul amenințat. Arhitectura Art Déco a primit un loc important în *Harta și ghidul investitorilor pentru South Miami Beach (Investors Map and Guide to South Miami Beach)*, astfel; încât multe clădiri au fost restaurate, refuncționalizate și repuse în circuit.

La ora actuală, în perspectiva integrării europene și în contextul unei societăți dominate mai mult decât oricând de obsesia producției și a consumului, Bucureștiul, ca și alte orașe mari, este dator să își păstreze identitatea culturală, care se exprimă în mare măsură prin evoluția arhitectural-urbanistică. Pentru etapa interbelică, arhitectura Art Déco deține o pondere cantitativă și calitativă care nu mai poate fi neglijată, cu atât mai mult cu cât a format, alături de eclectismul de factură franceză al deceniilor anterioare, un suport concret pentru mitul „micului Paris” – un mit care ar putea fi în parte recuperat prin resuscitarea spiritului Art Déco și a inepuizabilei *joie de vivre* cu care învăluie realitatea.

Fig. 26-27. Imobil str. Edgar Quinet nr. 6 – foto M. Gavriș

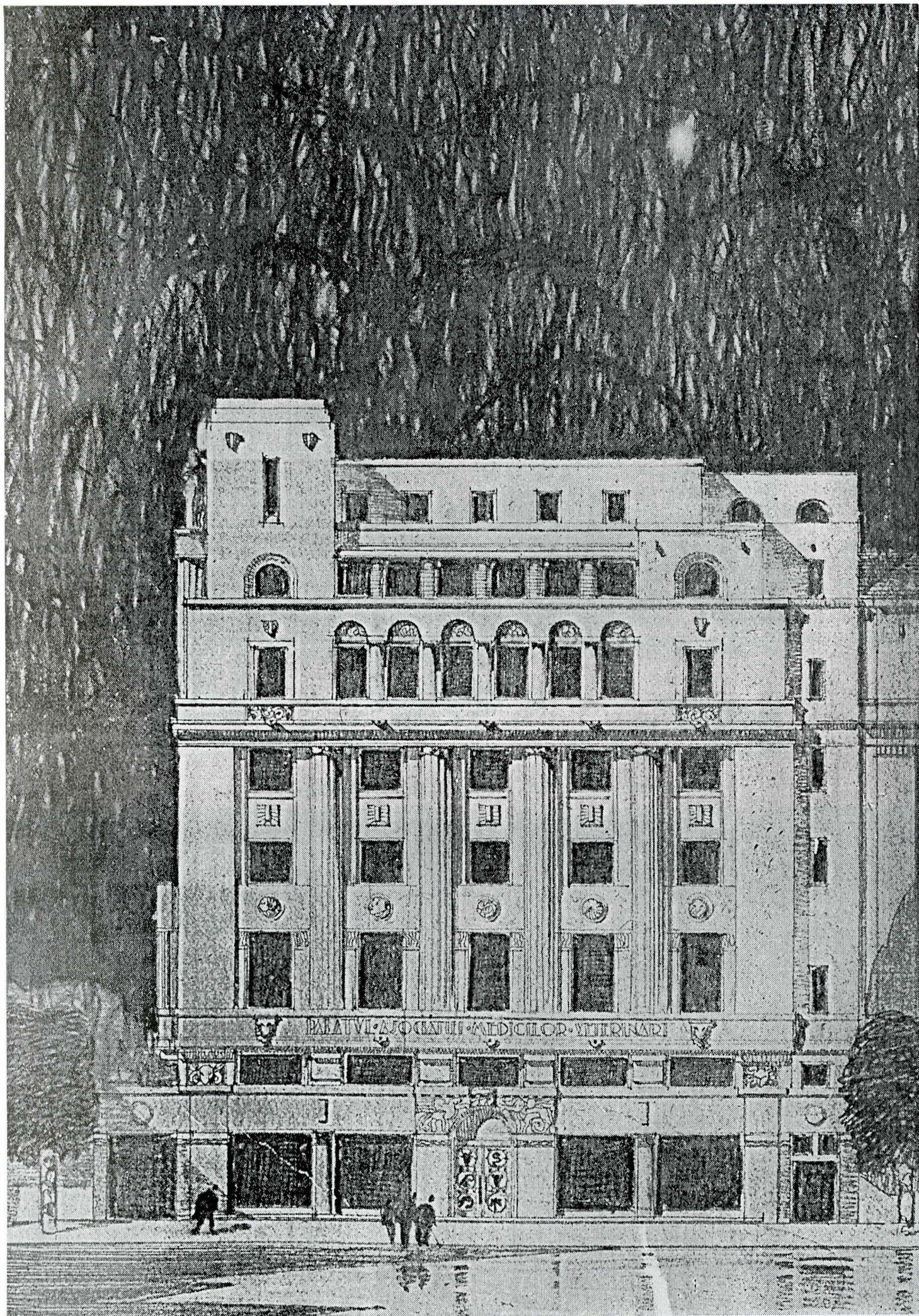

Fig. 28. Căminul Asociației Medicilor Veterinari, ulterior Ministerul de Justiție, arh. C. Iotzu – revista Arhitectura nr. 6/1930

Bibliografie selectivă:

1. Bevis Hillier, *Art Déco*, New York, 1968
2. Yvonne Brunhammer, *The Art Déco Style*, London, 1983
3. Giulia Veronesi, *Style* 1925, 1968
4. Dan Klein , Nancy McClelland, Malcolm Haslam, *L'esprit Art Déco*, Paris, 1987
5. Patricia Bayer, *Art Déco Architecture*, London, 1992
6. Richard Striner, *Art Déco*, London, 1994
7. Kenneth Frampton, *Modern Architecture. A Critical History*, London, 1984
8. Cervin Robinson, Rosemarie Haag-Bletter, *Skyscraper Style-Art Déco New York*, New York, 1975
9. G. Massobrio, P. Portoghesi, *Album degli anni Trenta*, Roma, 1978
10. *Art Déco. An illustrated guide to the decorative style 1920–1940*, London, 1990
11. Sarah Morgan, *Art Déco, the European Style*, Greenwich, 1990
12. Jean Monda, *Jean Monda architecte*, București, 1940
13. *Le Patrimoine monumental de la Belgique*, Liège
14. Matei Călinescu, *Cinci fete ale modernității*, București, 1995
15. Duiliu Marcu, *Arhitectură 1912–1960*, București, 1960

16. Horia Creangă, *catalogul expoziției centenare*, București, 1992
17. *București 1920–1940. Între avangardă și modernism*, București, 1994
18. *Centenar Marcel Iancu 1895–1995*, București, 1996
19. *Ceske Art Déco-Uvod-Helena Koenigsmarkova*, texty Jana Hornekova, Radim Vondracek, Milan-Praga, 1993

Periodice:

1. *Arhitectura* 6/1930, 1931–1933 (număr unic), 1934 (număr unic), 4/1935, 5/1936, 8/1937, 9/1938, 11/11038, 1/1941
2. *L'Architecte*, 1931–1932
3. *Architecture d'Aujourd'hui*, 1932–1939
4. *L'Architecture*, 1929
5. *Mobilier & Decoration*, 1931
6. *Moderne Bauformen*, 1928–1932
7. *Pencil Points*, 1929–1931
8. *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art*, seria *Beaux-Arts*, tome xxiv, 1987
9. *Muveszet* 11/1984
10. *The Architect's Journal*, 21 feb. 1990